

УДК 37(091)(4/9)

В. В. МАВРІН

аспірант

Класичний приватний університет

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІКИ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ ОСВІТОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті розкрито процес і результати концептуалізації педагогіки життєтворчості особистості в освітологічному дискурсі України. Проаналізовано зміст наукових видань, які відображають процес послідовного розвитку педагогіки життєтворчості особистості: від обґрунтування центральної, концептоутворювальної ідеї життя як творчості до оформлення цілісної освітньої концепції, структура якої включає необхідний і достатній перелік логічно взаємопов'язаних елементів: ключові проблеми, ідеї, понятійний апарат, принципи, зміст, технології, форми й методи практичної діяльності фахівців. Показано, що на сучасному етапі розвитку педагогіки життєтворчості її можна кваліфікувати як сформовану освітню концепцію, що відповідає методологічним вимогам системності, комплексності, верифікації та апробації.

Ключові слова: педагогіка життєтворчості особистості, концептуалізація, освітологічний дискурс, освітня концепція, школа життєтворчості.

Сучасні реалії та перспективи розвитку українського суспільства зумовлюють необхідність реформування вітчизняної освіти, зокрема діяльності загальноосвітніх навчальних закладів, які значною мірою визначають інноваційний потенціал і конкурентоздатність країни на міжнародній арені в найближчі десятиліття. Досить часто загальноосвітні школи зорієнтовані на нарощування кількісних показників освіченості учнів – традиційних знань, умінь і навичок, а не на забезпечення принципово нової якості роботи – досягнення відповідності освітніх результатів вимогам соціальної практики в ХХІ ст., яка потребує високого рівня життєвої компетентності випускників, їх готовності до розробки й творчої реалізації свого життєвого проекту, активної участі в глобалізованому, інформатизованому, динамічному суспільному житті. Не випадково в Концепції нової української школи – офіційному документі, що пропонує системне бачення необхідних реформ у загальній середній освіті, – наголошено на тому, що “сучасний світ складний. Дитині недостатньо дати лише знання. Ще важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці” [5, с. 10].

Подолання протиріччя між діяльністю навчальних закладів і вимогами життя можливе за умови інтеграції фахівцями інноваційних концептуальних підходів, які не просто декларують певні суспільно значущі цілі, а й ґрунтуються на перевірених наукових даних, використання яких уможливує досягнення цих цілей. Однією з таких інноваційних концепцій є педа-

гогіка життєтворчості особистості, метою якої є спрямування загальноосвітньої практики на становлення кожного учня як суб'єкта життєтворчості, що розглядає успішне навчання як передумову успішної самореалізації в суспільстві, готовий до свідомого проектування й творчого життя, використання для цього набутих знань і компетенцій. Широке впровадження в загальноосвітню практику ідей педагогіки життєтворчості вимагає попереднього аналізу ступеня її концептуалізації, що репрезентує її цілісність і системність як наукової концепції, свідчить про її достатню наукову обґрунтованість для подальшого втілення в життя.

Мета статті – аналіз рівня концептуалізації педагогіки життєтворчості особистості в українському освітологічному дискурсі.

Передумовою становлення педагогіки життєтворчості особистості в якості самостійної та цілісної освітньої концепції була кристалізація наукових поглядів на феномен життя як творчого процесу через інтеграцію теоретичних ідей і фактологічних даних різних наук: філософії, соціології та психології. Це сприяло виробленню методологічних засад педагогіки життєтворчості особистості та позитивно позначилося на процесі її практичної реалізації в різних навчальних закладах, адже їх інноваційна діяльність здійснювалася не шляхом спроб і помилок (що, як правило, є наслідком недостатньо продуманого й розробленого теоретико-методологічного підґрунтя освітнього процесу), а на основі чітко сформульованих і визнаних науковою спільнотою ідей і положень. Фактично, сприятливі умови для стрімкого розвитку шкіл життєтворчості по всій Україні в першому десятиріччі ХХІ ст. було закладено ще в 80–90-х рр. ХХ ст., коли на перетині філософського, соціологічного й психологічного знання виник евристичний концепт життєтворчості особистості, осмислення якого зумовило визначення проблемного поля та розробку методології педагогіки життєтворчості.

Системний аналіз українськими науковцями проблематики життєтворчості особистості був започаткований у 1985 р., коли відділ філософських проблем соціальної психології Інституту філософії Академії наук УРСР видав колективну монографію “Життя як творчість (соціально-психологічний аналіз)” [3]. У монографії життєтворчість розглянуто як вищий різновид людської свободи, що виростає на економічній, соціальній, духовній свободі як своїй обов'язковій передумові. Автори реалізували підхід до вивчення людського життя як певної цілісності, проаналізували динаміку основних життєвих етапів, які становлять у своїй єдності життєвий шлях особистості, запропонували критерії типологізації життєвих програм.

Системоутворювальним моментом концептуалізації ідеї життєтворчості в українській науці стало обґрунтування її змісту: «Створюючи і змінюючи умови свого життя, людина разом із тим створює і змінює сама себе. Тому її життя по своїй сутності є творчістю і, відповідно, її творінням, “твором”» [3, с. 14]. Розглядаючи поняття життєтворчості в широкому філософсько-антропологічному контексті, автори наголошують, що якби

людська сутність адекватно реалізовувалася в кожному окремому індивіді, тобто якби кожен індивід був творцем, утверджував у своїй діяльності свою свободу та свою владу над зовнішньою необхідністю, всі проблеми гуманізму були б зняті [3, с. 17].

Оскільки ці потенційні можливості не завжди реалізуються повною мірою, в монографії проаналізовано причини таких проблем, зокрема, досить розповсюджене скептичне ставлення до можливостей людини діяти випереджально, працювати на перспективу. Автори наголошують, що в реальному житті ще нерідко виникають такі ситуації, коли людина втрачає здатність перспективно мислити, а деякі люди не виходять за межі свого вузького, повсякденного життя, дрібних, егоїстичних інтересів і цілей, дотримуються думки про те, що тільки в юності людині властиво бути романтиком, мрійником і нібито з віком це неодмінно проходить. Життєві турботи, які обступають з усіх сторін, не залишають нібито місця для мрії та прагнення до високих життєвих цілей та ідеалів, які є однією з найважливіших передумов формування оптимістичного ставлення до життя й впевненості в здійсненні життєвих планів, програм і високих соціальних ідеалів [3, с. 128].

У результаті осмислення можливостей практичної реалізації ідеї становлення особистості як суб'єкта власного життя в монографії сформульовано функціональне призначення педагогіки життєтворчості. Автори зазначають, що культура життєтворчості особистості як предмет наукового пізнання передбачає не лише дослідження її світоглядно-методологічної основи, а й детальну розробку конкретних порад, рекомендацій, повчань, які могли б допомогти юнацтву та молоді при виборі життєвих шляхів і цілей. Культура життєтворчості передбачає свідоме й цілеспрямоване ставлення до головних, вузлових проблем, характерних для кожного з вікових і соціальних етапів життя особистості. Сюди належать питання і професійної орієнтації, і підготовки до сімейного життя, і розвитку громадянських якостей, і підготовки до переходу на пенсію тощо. Коло цих питань включає підготовку особистості і до успіху, і до невдачі, і до радості, і до горя, вироблення вміння щоденно аналізувати свої вчинки й дії, плани та задуми [3, с. 56].

Оскільки монографію “Життя як творчість (соціально-психологічний аналіз)” було видано в 1985 р., її безперечна наукова цінність як першої спроби цілісного аналізу проблематики життєтворчості особистості суттєво обмежувалася ідеологічними межами, дослідженням усіх питань у руслі комуністичного світогляду й марксистсько-ленінської методології. Через це імпліцитно в монографії присутні протиріччя, властиві радянським гуманітарним наукам (протиріччя між свободою особистості й диктатурою пролетаріату, між методологічною орієнтацією на пізнання істини та ідеологічною заангажованістю тощо). Як результат, фундаментальне питання про сутність життєтворчості іноді трактували недостатньо об'єктивно. Так, автори наголошують, що “ідеологічною основою піднесення особистості,

зростання її ролі як суб'єкта життєтворчості є марксистсько-ленінський світогляд" [3, с. 4], що насправді утверджував перевагу колективу над індивідуальністю й допускав принципову можливість пригнічення та навіть знищення людини, яка не відмовлялася від своєї свободи мислити інакше, ніж цього вимагала партія.

Лише з розпадом СРСР і проголошенням незалежності України з'явилися можливості для об'єктивного, неупередженого дослідження проблематики життєтворчості особистості та розробки відповідної педагогічної концепції. Питання оновлення освітнього процесу, його спрямування на становлення учнів як творців і проектувальників власного життя отримали нове суспільне звучання, що сприяло активізації наукових розвідок і розгортанню масштабної експериментальної роботи в навчальних закладах. Здобутий інноваційний досвід було узагальнено в науково-методичному збірнику "Школа життєтворчості особистості", виданому в 1995 р. Інститутом системних досліджень освіти Міністерства освіти України. Поява цього збірника засвідчила перехід педагогіки життєтворчості на новий рівень концептуального становлення, її позиціонування в науці не тільки як сукупності евристичних ідей, а й як системи теоретичних положень, які підтверджують фактологічні дані, отримані в результаті педагогічних експериментів.

Педагогіку життєтворчості визначено у виданні як "нову педагогічну теорію, нову систему принципів і категорій, які збагачують основи вітчизняної педагогіки" (І. Єрмаков) [9, с. 3]. Змістовому наповненню цієї концептуальної системи сприяло формулювання авторами таких ідей щодо навчання, виховання та розвитку учнів у школі життєтворчості:

- навчальний матеріал має забезпечувати виявлення змісту суб'єктного досвіду учня, його постійне перетворення [9, с. 8];
- становленню учнів як суб'єктів пізнання сприяє розвиток у них метанавичок цілепокладання, системного аналізу, засвоєння ними технологій пошуку та переробки інформації з урахуванням індивідуальних особливостей мислення, виховання, особистих завдань навчання [9, с. 160];
- пріоритетом навчального процесу в школі життєтворчості є розвиток життєвої компетентності особистості, що передбачає подолання існуючих недоліків системи освіти (схоластичність навчання, його перевантаження фактами й деталями, засилля пояснювально-ілюстративного методу, вкрай диференційоване викладання навчальних предметів, недооцінка важливості мотивації тощо) [9, с. 337–339];
- виховання треба розуміти як процес розвитку й саморозвитку дитини – суб'єкта культури та власної життєтворчості, передачі їй творчих і соціокультурних цінностей у процесі особистісної взаємодії та діалогічного спілкування педагога й вихованця [9, с. 285];
- основою навчання й виховання людини як творчої, гуманістичної особистості є багатогранність системи цінностей – моральних, естетичних, світоглядних, суспільно-політичних та інших ідей, ідеалів, що є для зрос-

таючої особистості базою для вибору й конструювання власного, суб'єктивно значущого життєвого ідеалу [9, с. 4];

– важливою є глибока психологізація навчально-виховного процесу, оволодіння педагогами сучасними методиками надання консультативної допомоги батькам, учням у саморозвитку та самореалізації [9, с. 7].

Назва збірника стала відображенням того факту, що педагогіка життєтворчості еволюціонувала до рівня цілісної освітньої концепції, яка визначає систему роботи інноваційного навчального закладу – школи життєтворчості. Її ключові характеристики представлені на прикладі Хортицького навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру (м. Запоріжжя), в якому протягом двох років здійснювали експериментальну перевірку нової освітньої концепції. У статтях працівників закладу розкрито перший досвід організації навчально-виховного процесу й психологічного супроводу особистісного зростання школярів на засадах педагогіки життєтворчості. З виходом науково-методичного збірника “Школа життєтворчості особистості” інноваційний досвід Хортицького навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру набув концептоутворювального значення, адже він продемонстрував практичну значущість педагогіки життєтворчості та став важливим чинником її визнання фахівцями в якості перспективної освітньої концепції.

Результати подальших досліджень інноваційного потенціалу педагогіки життєтворчості в нерозривній єдності з питаннями її психологічного забезпечення були акумульовані в навчально-методичному посібнику “Психологія і педагогіка життєтворчості” [6], виданому в 1996 р. на виконання Національної програми “Діти України” спільними зусиллями вчених Національної академії наук, Інституту педагогіки Академії педагогічних наук, викладачів вузів і педагогів загальноосвітніх навчальних закладів. Цінним методологічним досягненням українських учених, утіленим у посібнику, є аналіз педагогічної проблематики з позицій концепції комплексного аналізу життя людини, за якою індивідуальне життя особистості висвітлено на основі інтеграції філософського, соціологічного та соціально-психологічного підходів, що дало змогу відтворити картину життя особистості в її цілісності: охарактеризувати динаміку життєвого шляху особистості; з'ясувати основні соціально-психологічні механізми розумного життєтворення, що передбачає розробку й вільне, творче здійснення особистістю своєї індивідуальної життєвої стратегії; описати ймовірні моделі життєвих стилів і засобів досягнення життєвого успіху з урахуванням реальних життєвих колізій [6, с. 6].

Автори вперше впорядкували семантичне поле центрального концепту життєтворчості, розкривши його основні смислові виміри:

- життєтворчість як процес проектування, програмування й планування особистістю свого життя;
- життєтворчість як спосіб вирішення життєвих завдань;

– життєтворчість як спосіб упорядкування особистістю подієвої картини свого життя (ставлення особистості до свого життя, її життєве самопочуття й міра задоволеності життям суттєво залежать від репрезентації в життєвому світі особистості зовнішніх і внутрішніх подій);

– життєтворчість як процес самовдосконалення особистості, набуття нею інтелектуальних, емоційно-вольових, морально-психологічних якостей, необхідних для самостійної й творчої побудови свого життя [6, с. 159–167].

Сформульовані психологічні положення щодо розвитку життєтворчого потенціалу та сприяння самореалізації особистості автори розглядають як домінанти оновлення шкільної освіти в межах розбудови інноваційного навчального закладу – школи життєтворчості. У посібнику визначено її системоутворювальні характеристики: впровадження особистісно зорієнтованих технологій виховання, гуманізація відносин між усіма учасниками освітнього процесу, життєве самовизначення учнів, управління навчальним процесом на засадах педагогіки життєтворчості. Доцільність використання запропонованих ідей підтверджується на основі аналізу досвіду інноваційних закладів – шкіл життєтворчості (Хортицького навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру м. Запоріжжя, приватного ліцею “Гранд” м. Київ, школи-гімназії № 48 м. Київ, школи-гімназії № 59 м. Київ, Запруднянської середньої школи Рокитнянського району Київської обл. тощо).

Цілісному розгляду феномена життєтворчості особистості в єдності філософського, соціологічного, педагогічного й психологічного вимірів присвячено науково-методичний збірник “Життєтворчість особистості: концепція, досвід, проблеми”, виданий у 2006 р. [4]. Аналізу педагогіки та психології життєтворчості як стратегічної основи модернізації української школи присвячено третій розділ збірника. У статтях науковців і педагогів-практиків розкрито актуальні проблеми вдосконалення шкільної освіти на засадах педагогіки життєтворчості, становлення особистості як суб’єкта життєтворчості, розглянуто можливості людинознавства як наскрізного світоглядного курсу в системі освіти, життєтворчі аспекти освітньо-реабілітаційного простору, здобутки експериментальної діяльності навчальних закладів – шкіл життєтворчості. Педагогіку життєтворчості особистості розглянуто у виданні як інноваційну освітню концепцію, впровадження якої відповідає домінантам випереджального розвитку національної системи освіти, запитам учнів і їх батьків, поглядам педагогів на можливість вдосконалення загальноосвітньої практики.

Пріоритетним вектором концептуалізації педагогіки життєтворчості є моделювання та практичне забезпечення виховного процесу, сприятливого для становлення особистості як творця й проектувальника свого життя. Ця робота успішно стартувала в 2006 р. завдяки підготовці та виданню педагогами Святошинського району м. Київ практико зорієнтованого збірника “Виховання життєтворчості: моделі виховних систем” [1]. У збірнику

розкрито технологію розробки та впровадження виховної системи на засадах педагогіки життєтворчості, яка передбачає послідовну реалізацію 6 етапів: аналітичного, концептуального, діагностичного, організаційного, практичного та узагальнюючого [1, с. 5–7]. Враховуючи необхідність спеціальної теоретико-методичної підготовки педагогів до забезпечення системного інноваційного розвитку виховної системи, в збірнику проаналізовано досвід проведення організаційно-діяльнісних ігор, проблемних семінарів, “круглих столів”, конференцій, педагогічних рад з актуальних питань виховання життєтворчої особистості. Важливим здобутком освітян стало формулювання й обґрунтування педагогічних умов розвитку виховних систем на засадах педагогіки життєтворчості: пріоритет виховання передбачає повноту інтелектуального життя й духовну єдність, утвердження в колективі поваги, гідності, справедливості у взаєминах; творчий характер виховного процесу; інтеграція виховних сил із позашкільними навчальними закладами, сім’єю та громадськістю; створення збагаченого виховного простору та використання його можливостей для життєтворчого розвитку особистості; різноманітність змісту й організаційних форм діяльності школярів, надання учням прав і можливості їх вибору, створення в діяльності ситуацій успіху; демократизація шкільного життя, залучення школярів до діяльності нових, демократично зорієнтованих організаційних структур; педагогічно організоване спілкування школярів, в основі якого лежить гуманістична позиція вчителя [1, с. 13].

Системний аналіз якісних характеристик школи життєтворчості та її відмінностей від традиційної школи здійснено в практико зорієнтованому посібнику “Феномен інноваційної школи: життєтворчі пріоритети” [8]. Посібник знайомить із досвідом роботи експериментальних навчальних закладів Дніпропетровщини, які реалізують ідеї педагогіки та психології життєтворчості. У посібнику набули подальшого розвитку основні ідеї педагогіки життєтворчості, що відображено в таких аспектах інноваційного досвіду навчальних закладів: розробка та реалізація моделі компетентного випускника школи життєтворчості; профілізація навчання на засадах педагогіки життєтворчості; забезпечення компетентнісної спрямованості освітнього процесу; педагогічний супровід життєпізнавальної діяльності та життєвого проектування особистості; діяльність учнівського самоврядування на засадах життєтворчості; впровадження змістових, організаційних і технологічних нововведень, які сприяють реалізації місії школи життєтворчості.

Магістральна для педагогіки життєтворчості ідея розробки учнями життєвих проектів набула ознак концептуального оформлення в практико зорієнтованому посібнику “Теорія і практика життєвого проектування саморозвитку особистості”, підготовленому українськими вченими І. Єрмаковим, В. Нечипоренко й Д. Пузіковим [2]. Сутність життєвого проекту автори розглядають системно, в контексті життєтворчої концепції особистості як суб’єкта життєвого шляху й розробника власної життєвої стратегії. У

посібнику обґрунтовано компетентнісний підхід до організації життєвого проектування саморозвитку особистості. Зокрема, автори проаналізували значення компетенцій життєпізнання, життєпередбачення, життєвого самовизначення, життєздійснення, життєорганізації та життєвдосконалення для розробки й успішної реалізації життєвого проекту. Процес життєвого проектування розглянуто як послідовність п'яти етапів: 1) етап життєвого задуму; 2) етап життєвого проекту (життєвої програми); 3) етап життєвого плану; 4) етап життєздійснення; 5) етап аналізу та корекції життєвого проекту. У запропонованій структурі життєвого проекту науковці виділяють такі компоненти, як життєві цінності, смисл життя, життєві норми (передумови життєвого проекту особистості), життєві цілі, життєва програма та плани, життєві ресурси, життєві результати. Особливу увагу приділяють осмисленню основних конфігурацій сучасної школи як простору становлення життєвих проектів учнів. Автори наголошують, що загальноосвітній навчальний заклад є ідеальним середовищем становлення та розвитку життєвого проекту. Завдяки системності та тривалості навчання в школі вона може вплинути майже на всі складові структури особистості, розкрити та розвинути життєвий потенціал учня й у багатьох випадках сприяти його реалізації [2, с. 375].

Вчені виділяють основні принципи організації виховного простору школи, покликаною сприяти життєвому проектуванню учня:

1. Максимальна свобода учня у виборі форми та міри власної участі у виховному просторі, виборі напрямку й теми залучення до нього.
2. Створення можливостей для розвитку та здійснення життєтворчості, становлення й реалізації індивідуально-особистісного життєвого проекту.
3. Заохочення учня до визначення власних життєвих цілей та завдань, вироблення індивідуальної програми участі у виховному просторі.
4. Врахування особистісних особливостей учня: його досвіду, рівня знань, здібностей, життєвого проекту.
5. Обов'язковий самоаналіз та самооцінка учнем результатів власної участі у виховному просторі.
6. Діяльнісна взаємооцінка всіх суб'єктів виховного простору [2, с. 382].

У 2013 р. виповнилося 20 років із моменту започаткування пошуково-експериментальної діяльності українських освітян, спрямованої на дослідження та практичне вирішення проблем педагогіки життєтворчості. З нагоди круглої дати, яка засвідчила життєздатність цієї освітньої концепції, творчий колектив науковців і педагогів-практиків видав ювілейний науково-методичний збірник "Українська наукова школа психології і педагогіки життєтворчості: досягнення та орієнтири для XXI століття" [7]. У збірнику на основі ретроспективного аналізу 20-річного досвіду пошуково-експериментальної діяльності розкрито шляхи розвитку концепції педагогіки та психології життєтворчості, діалектику її реалізації в освітніх закла-

дах ХХІ ст.; проаналізовано зміст життєтворчості як психолого-педагогічного феномена та сучасні підходи до розуміння мистецтва життєтворчості особистості. Особливу увагу приділено проблемі модернізації українських освітніх закладів, моделювання шляхів їх перетворення на школи життєтворчості. Цілісність розгляду педагогіки життєтворчості досягнута через послідовність розкриття її проблематики: від теоретико-методологічних аспектів, яким присвячено статті науковців, до інноваційної практики, відображеної в статтях педагогів із різних українських шкіл, які працюють на засадах педагогіки життєтворчості. У виданні ґрунтовно охарактеризовано всі структурні елементи педагогіки життєтворчості як освітньої концепції: її ключові проблеми, ідеї, понятійний апарат, принципи, зміст, технології, форми та методи практичної діяльності фахівців щодо реалізації компонентів освіти (навчання, виховання й розвиток учнів).

Висновки. Системний аналіз українськими науковцями проблематики життєтворчості особистості було започатковано в 1985 р. із виданням Інститутом філософії Академії наук УРСР колективної монографії “Життя як творчість (соціально-психологічний аналіз)”. Автори реалізували підхід до аналізу людського життя як певної цілісності, проаналізували динаміку основних життєвих етапів, сутність і роль життєвої стратегії в процесі самовизначення й самовираження особистості, життєві колізії як соціально-психологічне явище, запропонували модель оптимальної життєвої програми людини. Екстраполяція ідей життєтворчості особистості на освітологічний дискурс відбулася через 10 років, коли Інститут системних досліджень освіти Міністерства освіти України видав науково-методичний збірник “Школа життєтворчості особистості”. Педагогіку життєтворчості визначено у виданні як нову педагогічну теорію, нову систему принципів і категорій, які збагачують основи вітчизняної педагогіки. Автори сформулювали концептуальні ідеї щодо навчання, виховання та розвитку учнів у школі життєтворчості, ключові характеристики якої розглянуто на основі Хортицького навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру (м. Запоріжжя). Інноваційний досвід закладу набув концептоутворювального значення, оскільки він продемонстрував практичну значущість педагогіки життєтворчості та став важливим чинником її визнання фахівцями в якості перспективної освітньої концепції.

Результати подальших теоретичних та експериментальних досліджень інноваційного потенціалу педагогіки життєтворчості акумульовані в навчально-методичному посібнику “Психологія і педагогіка життєтворчості” (1996 р.), науково-методичному збірнику “Життєтворчість особистості: концепція, досвід, проблеми” (2006 р.), практико зорієнтованому збірнику “Виховання життєтворчості: моделі виховних систем” (2006 р.), практико зорієнтованому посібнику “Феномен інноваційної школи: життєтворчі пріоритети” (2010 р.), практико зорієнтованому посібнику “Теорія і практика життєвого проектування саморозвитку особистості” (2011 р.), науково-методичному збірнику “Українська наукова школа психології і педаго-

гіки життєтворчості: досягнення та орієнтири для XXI століття” (2013 р.). Зміст цих видань свідчить про те, що на сучасному етапі розвитку педагогіки життєтворчості її можна кваліфікувати як сформовану освітню концепцію, що відповідає методологічним вимогам системності (включає необхідний і достатній перелік елементів, логічно взаємопов’язаних у цілісну структуру: ключові проблеми, ідеї, понятійний апарат, принципи, зміст, технології, форми та методи практичної діяльності фахівців), комплексності (охоплює всі компоненти освіти: навчання, виховання й розвиток учнів), верифікації (успішно впроваджується в багатьох навчальних закладах) та апробації (досить широко репрезентована в сучасному освітологічному дискурсі, в якому домінують схвальні оцінки щодо інноваційного потенціалу педагогіки життєтворчості особистості).

Список використаної літератури

1. Виховання життєтворчості: моделі виховних систем : практико-зорієнтований збірник / за ред. І. Г. Єрмакова. – Харків : Основа, 2006. – 224 с.
2. Єрмаков І. Г. Теорія і практика життєвого проектування саморозвитку особистості : практико-зорієнтований посібник / І. Г. Єрмаков, В. В. Нечипоренко, Д. О. Пузіков. – Запоріжжя : Вид-во Хортицького навчально-реабілітаційного багатoproфільного центру, 2011. – 436 с.
3. Жизнь как творчество (социально-психологический анализ) : монография / В. И. Шинкарук, Л. В. Сохань, Н. А. Шульга и др. ; под ред. Л. В. Сохань, В. А. Тихонович. – Киев : Наукова думка, 1985. – 301 с.
4. Життєтворчість особистості: концепція, досвід, проблеми : наук.-метод. зб. / за ред. І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. – Запоріжжя : Хортицький навчально-реабілітаційний багатoproфільний центр, 2006. – 592 с.
5. Концепція нової української школи [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – 2016. – 34 с. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/uasch2016/konczepczya.html>.
6. Психологія і педагогіка життєтворчості : навч.-метод. посіб. / ред. рада: В. М. Доній, Г. М. Несен, Л. В. Сохань та ін. – Київ : Інститут змісту і методів навчання, 1996. – 792 с.
7. Українська наукова школа психології і педагогіки життєтворчості: досягнення та орієнтири для XXI століття : ювілейний науково-методичний збірник / за ред. Л. В. Сохань та ін. – Запоріжжя : Вид-во КЗ “ХННРБЦ” ЗОР, 2013. – 648 с.
8. Феномен інноваційної школи: життєтворчі пріоритети : практико-зорієнтований посібник / ред. рада: М. І. Романенко та ін. – Дніпропетровськ : Інновація, 2010. – 463 с.
9. Школа життєтворчості особистості : наук.-метод. зб. / ред. кол.: В. М. Доній, Г. М. Несен, І. Г. Єрмаков та ін. – Київ : ІСДО, 1995. – 480 с.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2017.

Маврин В. В. Концептуализация педагогики жинетворчества личности в украинском образовательном дискурсе

В статье раскрыты процесс и результаты концептуализации педагогики жинетворчества личности в образовательном дискурсе Украины. Проанализировано содержание научных изданий, отражающих процесс последовательного развития педагогики жинетворчества личности: от обоснования центральной, концептообразующей идеи жизни как творчества до оформления целостной образовательной концепции, структура которой включает необходимый и достаточный перечень логически

взаимосвязанных элементов: ключевые проблемы, идеи, понятийный аппарат, принципы, содержание, технологии, формы и методы практической деятельности специалистов. Показано, что на современном этапе развития педагогики жизнетворчества ее можно квалифицировать как сложившуюся образовательную концепцию, соответствующую методологическим требованиям системности, комплексности, верификации и апробации.

***Ключевые слова:** педагогика жизнетворчества личности, концептуализация, образовательный дискурс, образовательная концепция, школа жизнетворчества.*

Mavrin V. Conceptualization of Life-Creation Pedagogy in the Ukrainian Educational Discourse

The article deals with the process and the results of conceptualization of life-creation pedagogy in the educational discourse in Ukraine. The content of scientific publications, that reflect the process of consistent development of life-creation pedagogy, has been analyzed: from the justification of the central idea of life as creativity to the formation of a holistic educational concept. Its structure includes a set of logically interrelated elements: the leading problem, ideas, notions, principles, content, technologies, forms and methods of educational work.

It is revealed that the Ukrainian scientists started a systematic analysis of life-creation pedagogy problematics in 1985 when they published a collective monograph "Life as a creativity (Socio-psychological analysis)". The extrapolation of life-creation ideas to the educational discourse happened in 10 years when the System educational researches Institute of the Ministry of education of Ukraine published a scientific and methodical collection "Life-creation school". The life-creation pedagogy is defined as a new pedagogical theory, a new system of principles and categories that enriches the foundations of national pedagogy.

The results of further theoretical and experimental research of life-creation pedagogy innovative potential are accumulated in the training and methodical manual "Life-creation psychology and pedagogy" (1996), training and methodical collection "Concept, experience and problems of life-creation of personality" (2006), practice-oriented collection "Models of educational systems for life-creation upbringing" (2006), practice-oriented manual "Life-creation priorities of innovative school's phenomenon" (2010), practice-oriented manual "Theory and practice of life's designing for person's self-development" (2011), scientific and methodical collection "Ukrainian scientific school of life-creation psychology and pedagogy: achievements and guidelines for the XXI century" (2013).

It is proved that at the current stage of its development the life-creation pedagogy is a formed educational concept which corresponds to the methodological requirements: systematic, complexity, verification and approbation.

***Key words:** life-creation pedagogy, conceptualization, educational discourse, educational concept, life-creation school.*